

DANMARKS VEJ TIL ATLANTPAGTEN

Av Udenrigsminister OLE BJØRN KRAFT, København

DANMARKS underskrivelse af den Nordatlantiske Traktat den 4. april 1949 var et fuldstændigt brud med den udenrigspolitik, mit land havde ført i over 100 år. Man vil ikke have nogen mulighed for at forstå, hvor dybtgående dette brud var eller Danmarks øjeblikkelige stilling og de strømninger, der gør sig gældende i landet i forbindelse med den nye udenrigspolitiske vej, vi her slog ind på, hvis man ikke søger at danne sig en forestilling om den historiske baggrund. Man kan ikke skille en enkelt beslutning ud og bedømme den alene efter dens egen hensigt og indhold. Det er nødvendigt at se den i continuation med den historiske grund, den bygger på. Thi der nedfældes i alle folk under deres histories gang følelser, vurderinger, ja en holdning overfor tilværelsens vigtigste problemer, der skjult og åbent udøver deres indflydelse. En nation er ikke alene det slægtled, der lever. Den er mere end det. En engelsk politisk filosof har engang givet udtryk for denne tankegang nogenlunde således: Den, der ikke vil tænke på sine forfædre, vil heller ikke have nogen mulighed for at kunne træffe beslutninger for sine efterkommere. Man vil ikke kunne forstå det danske folks stilling i det 20. århundrede og således, som det er nu, uden kendskab til det danske folks historie i det 19. århundrede. Det bærer i sig sine forfædres blod og tankegang. Der kan finde en befrielsesproces sted fra fortidens indstilling, når man erkender, at den nye virkelighed kræver en anden holdning overfor tilværelsens problemer, kræver — som det her skete — et brud med fortiden. Men at dette kun vil kunne ske med en tøven, og at hverken landet eller folket selv efter en sådan afgørende beslutning vil være fuldstændig forandret eller have frigjort sig med eet slag for den tvivl, som naturligt kan forblive tilbage i sindet, behøver næppe en forklaring. Danmarks

vej til Atlantpagten er vejen bort fra det 19. århundrede fremkaldt af skæbnebestemmende begivenheder i den første halvdel af det 20. århundrede.

Det danske folks historie i det 19. århundrede er en dybt tragisk historie, der medførte en fuldstændig forandring i landets og folkets hele stilling. Da kanontordenen i Kongedybet ringede det 19. århundrede ind, var det dansk-norske tvillingrige, der strakte sig fra Nordkap til Hamborgs porte, om ikke en stormagt, så dog en magt af betydning og ikke mindst en sømagt, som man måtte vise respekt. Respekten ytrede sig i 1801 ved Nelsons angreb på de danske blokskibe og forter ud for København, i 1807 ved Københavns erobring og bortførelsen af den danske flåde. Der begyndte da en nedgangslinie. 1814 medførte Norges adskillelse og forening med Sverige og efterlod Danmark i en økonomisk nødstilstand. Fattige år fulgte, men landet arbejdede sig op deraf, og vi oplevede midt i denne ulykkens tid en åndelig og kulturel blomstringstid.

Midt i århundredet kom tre år, der må betegnes som lysår i århundredets historie: en folkelig frihedsbevægelse brød igennem forenet med en national opløftelsestid. De, der levede dengang, glemte aldrig, hvad de kaldte »ånden fra 1848«, da nationen satte sine samlede kræfter ind på *erhvervelse* af sin *politiske* og *bevarelse* af sin *nationale* frihed og rigets udelelighed, — da den frie forfatning blev til, og da det holstenske oprør blev tilbagevist. Men lykkeårene skulle kun vare kort. De efterlod utvivlsomt i folkets sind forestillinger om dets magt og muligheder, der ikke kunne holde overfor virkeligheden. Martsdagens lysskær afløstes af 1864 nederlagets vintermørke. Jeg har lov til uden pral at sige, at mit folk kæmpede tappert, men forgæves. Nederlaget i 1864 var næsten et dødshug mod Danmarks hjerte. Ikke blot mistede vi Holsten, som aldrig har været en egentlig del af det danske rige, men som vel havde været nært forenet med os i århundreder, og som havde betydet uhyre meget for kongerigets økonomi og styre, — men vi mistede også Slesvig. Det var, som en del af landets legeme blev skåret ud. Slægten, der oplevede det, blev grebet af en frygtelig tvivl om, hvorvidt det således lemlæstede land havde mulighed for at bestå. I løbet af tre fjerdedele af et århundrede var Danmark således blevet reduceret fra en magt til en småstat, en vældig omvæltning i hele folkets tankegang. Slægten da havde jo gennemlevet hele denne forandring eller var opdraget og opvokset i erindringen om, hvad der havde været. Begivenhederne nedfældede sig ikke blot i denne tvivl, men også i en dybt rodfæstet bitterhed mod den

skæbne, der var overgået os, og hvor vi følte os svigtet af de stormagter, som vi havde ventet bistand fra, og også i skuffelse over at det nordiske sammenhold ikke havde kunnet bære. Det danske folk bevarer endnu erindringen om de svenske og norske frivillige, der meldte sig til vor kamp, og som dermed mildnede skuffelsen og knyttede et bånd, der senere skulle vokse sig stærkt igen, men utvivlsomt havde der hos det daværende slægtled været forventninger, som begivenhederne viste ikke kunne opfyldes, og som måske heller ikke havde været berettigede.

Resultatet af disse oplevelser blev, at det danske folk ligesom vendte sig *indad* mod sig selv, vendte ryggen mod verden og koncentrerede sig alene om sig selv og sit eget. En sådan indstilling er næsten altid meget farlig for et folk, ikke mindst for et folk, hvis land er placeret på så udsat en plads som vort, ved udgangsvejene fra Østersøen til de store have og så nær de store politiske konfliktpunkter. Men det var utvivlsomt en nødvendig proces og en proces, hvoraf befolkningen hentede nyt livsmod og styrke til at kunne leve under de ændrede vilkår. En mand, hedens opdyrker Dalgas, formede det ord, der i eet samlede hele indstillingen, som skabte håb for fremtiden: Hvad udad tabes, skal indad vindes. I sin egen gerning, hvor han skabte gold hedejord om til frugtbar agerjord, levede han efter denne livsregel for folket, og på de indre linier voksede et dansk samfund frem, der i tiden mellem 1864 og den første verdenskrig bragte en hidtil uset blomstring på alle materielle områder såvel som på de åndelige, kulturelle og sociale områder. Folkehøjskolen, andelsvirksomheden, ny industri- og handelsvirksomhed, udbygningen af levestandarden og social velfærd er nogle af tegnene derpå.

Men i statspolitisk henseende i forhold til omverdenen betød det, at vi sagde farvel til ethvert forsøg på at deltage i Europas store politiske begivenheder. Vi havde, som man har sagt det, spist kirsebær med de store, og vi havde fået stenene i øjnene. En kort stund i 1870 var håbet blusset op og tanken om at slutte sig til Frankrigs krig mod Tyskland havde en stærk folkestemning bag sig. Men konge og regering holdt til lykke for landet hovedet koldt, og hurtigt slukkedes håbet om Sønderjyllands tilbagekomst ved Sedan-nederlaget.

Danmarks politik blev *neutralitetspolitik*. Vi ville ikke blande os i de andres anliggender, vi ville på alle måder holde os udenfor, dog med en forsigtig hældning — der gennem årene op til den første verdenskrig skulle vokse sig stadig stærkere — til den ny

militærmagt, der under det tyske kejserdømme voksede frem umiddelbart syd for vor grænse. Vi levede i disse år under ørnens skygge, og vor politik var præget deraf, men dog med en stadig fastholden af, at alt dette kom ikke os ved. Det var en fælles dansk politik. Ligegyldigt hvilken politisk farve, regeringen havde, havde alle parter i virkeligheden bortset fra en forskellig indstilling med hensyn til omfanget af vore forsvarsstyrker, den samme principielle neutralitetspolitik som rettesnor. Det gjaldt både Estrups højre, der regerede landet i 17 år, I. C. Christensens venstre, der overtog magten ved århundredskiftet, og det radikale venstre, der efterfulgte det i årene op til og under den første verdenskrig: Danmark ville ikke længere lege med.

Den første verdenskrig syntes at bekræfte rigtigheden af denne politik. Det lykkedes os at holde os udenfor. Omstændighederne var os gunstige. To ting bidrog hertil. Begge parter havde i det mindste i størstedelen af krigen intet ønske om at bryde denne neutralitet. Man havde på forskellig vis fordel af den, og da tanken om at bryde den opstod i Tyskland, var det på et tidspunkt, hvor man kom til den konklusion, at skønt Danmarks forsvar naturligvis kunne været løbet over ende, var det alligevel så stærkt, at de ofre, man måtte bringe derfor, var for risikable under den militærsituation, Tyskland da befandt sig i. Der har stået strid i Danmark om denne vurdering. Senere offentliggjorte dokumenter synes at vise, at den forsvarsordning, Danmark havde gennemført i 1909, og som havde muliggjort, at vi under krigen kunne holde en betydelig sikringsstyrke og også en ikke ubetydelig flåde, faktisk spillede en rolle ved afgørelsen, men man drog ikke i den tid, der kom derefter, for flertallet af det danske folk eller de danske partier konsekvensen deraf. Man mente, at det var selve den politiske linie, vor erklærede neutralitetspolitik, der smidigt var blevet gennemført ved krigens udbrud ved handlinger — mineudlægningen i Storebælt — der bekræftede dens tendens, som havde sikret landet mod at blive inddraget i de politiske begivenheder. *Efter verdenskrig no. 1 var neutralitetspolitiken mere befæstet i det danske folk end nogensinde.*

Verdenskrigens afslutning førte til Nordslesvigs genforening med moderlandet, en national oprejsning, der styrkede en måske naiv tro i befolkningen på, at retfærdigheden tilsidst sejrede, og som gav øget styrke til en national selvtillid, der langsomt var vokset frem fra århundredskiftet, og som særligt blev båret af det nye slægtled, der ikke havde de bitre minder så levende som de

ældre, og som meget rigtigt følte, at land og folk ikke kan leve på pessimisme, men må have tro på sin egen fremtid.

Dette forandrede dog hverken landets udenrigspolitik eller dets forsvarspolitik. Neutraliteten blev fortsat gennemført, og da et nyt Tyskland under Hitler genskabte Tysklands militærmagt, blev den politiske stilling nogenlunde, som den havde været før verdenskrig no. 1. Man taler i vore dage så meget om suveræniteten og har ikke mindst i forbindelse med Danmarks tilslutning til den Nordatlantiske Traktats forsvarsfællesskab drøftet, hvilken indflydelse dette kunne have på vor suverænitet. Det er jo umiddelbart klart, at når man står i et fællesskab, må man samvirke under dette. Man kan ikke egenmægtigt på de områder, fællesskabet omfatter, træffe sine beslutninger, så lidt som de andre deltagere kan det, men må i fællesskab søge frem til, hvad man mener er nødvendigt for, at fællesskabets mål kan blive nået. Det er dog værd at notere, at heller ikke neutralitet kan sikre en mod beslutninger, som ikke kan betegnes som et helt udtryk for ens suveræne vilje.

Som eksempel herpå kan nævnes, at Danmark ene af alle stater i Folkeforbundsrådet undlod at give sin stemme til fordømmelse af Hitlers brud på Versailles-traktaten, da den almindelige værnepligt blev indført i Tyskland. Det var et udtryk for den tendens, vor neutralitet havde, for vor vilje til ikke at blande sig i det store spil, men det kunne ikke være et udtryk for, hvad vi fandt var ret og rigtigt, eller hvad vi selv måtte ønske. Da Tyskland tilbød os en ikke-angrebspagt, sagde vi ja, skønt vi ikke havde nogen tillid til indholdet af denne pagt. Vor neutralitet gav os ikke den frihed, som Sverige og Norge, der lå fjernere og mindre udsat, mente at kunne have, da de sagde deres nej.

Kommende begivenheder kaster deres skygge foran sig, og det førte i Danmark også til, at vi under indtrykket af hele udviklingen tog spørgsmålet om vor forsvarsorganisation op til undersøgelse, men uden at det lykkedes os, således som det var lykkedes i Sverige, at nå til enighed om et forsvar, som blot kunne gøre et forsøg på at løse de opgaver, det kunne blive stillet overfor. *Vor neutralitet var i realiteten en ubevæbnet neutralitet.*

Da verdenskrig no. 2 udbrød, klyngede vi os til håbet om, at vi, ligesom det var lykkedes i verdenskrig no. 1, også i denne krig dækket af vor vilje til at holde os udenfor skulle kunne undgå at blive inddraget i begivenhederne. Den 9. april knustes dette håb. Nu drog den tyske militærledelse ud fra sine erfaringer fra den første verdenskrig, særligt med hensyn til nødvendigheden af at

have direkte adgang til det åbne hav for sine u-både, den konklusion, at en besættelse af Danmark og Norge var en nødvendighed også for at foregribe, at der her skulle blive dannet en modfront mod Tyskland. Denne gang var der ingen dansk forsvarsmagt, som skræmte fra at bringe de nødvendige ofre, lige så lidt som der var det i Norge. Danmark blev besat, uden at vi fik tid til blot at mobilisere de svage styrker, vi kunne have stillet på benene, og fem lange ufrihedens år fulgte efter.

I disse år foregik der en forandring i det danske folks indstilling. Den blev ligesom mere virkelighedsbetonet. Vi levede ikke længere i det Idyllien, som vi troede at have skabt os — vi smagte ufrihedens bitre brød. Vi oplevede, hvad det vil sige at leve under retsløshed, en evig utryghed på liv og ejendom, uden mulighed for at beskytte de værdier, som var blevet vort folks eje, skabt som de var af vor egen fri vilje og indsats, og vi følte, hvor ulideligt det var dag efter dag at se uret blive begået og at måtte tåle den. Ud af alt dette voksede særligt hos den unge slægt en *modstandsbevægelse* frem, en modstandsbevægelse, der var et udtryk for folkets selvopholdelsesdrift, og som for det enkelte menneske var resultatet af hans moralske følelse af at have en pligt til at sætte sig op mod uret, hvor svag og magtesløs han og folket end måtte føle, at vi var. Vi forstod, at et folk ikke kan leve af andres nåde, at det selv må kæmpe for sin frihed, og at i en verden, som den, der er blevet det 20. århundredes barske og blodige, må der sættes den styrke, der er mulig, bag ved politiken. Det førte til bruddet med tyskerne, forberedt dels gennem folkets tilslutning til modstandsbevægelsen, dels gennem de strejkebølger, der blev svaret på overgreb, og til regeringens og rigsdagens beslutning den 28. august 1944 om ikke længere at ville følge de tyske ordrer. Det førte i virkeligheden Danmark ind mellem de allierede i en skjult krig, hvor de officielle og uofficielle kræfter i landet samvirkede. *Vi ophørte med at være neutrale*, ikke blot i tankegang og indstilling, men også i handling.

Danmark gik ud af krigen og ind i freden som en allieret. Denne stilling blev bekræftet ved indbydelse til at deltage i San Francisco-konferencen, der skabte De Forenede Nationer, og ved de krigsførendes anerkendelse af den samlingsregering af partiernes repræsentanter og modstandsbevægelsen, der stod rede til at overtage styret i Danmark natten mellem den 4. og 5. maj 1945. Det førte os til en anden indstilling over for *forsvaret*. Der var, i det mindste i den første tid efter krigen, ingen dybtgående uenighed

mellem partierne mod de ret vidtgående forsvarsforanstaltninger, som blev besluttet, og som skulle danne grundlag for et nyt dansk forsvar. Jeg siger udtrykkeligt grundlag, thi vi gik ud af krigen berøvet alt. De våben, vi under neutraliteten havde skaffet os, og som i værdi kunne anslås til 1 500 mill. kr., var enten gået tabt ved sænkning af skibe og sabotage eller var simpelthen overtaget af besættelsesmagten. Alle de midler, vi havde anvendt på dem, uden at anvende tilstrækkeligt og uden at have sikret os forbundsfæller, der kunne hjælpe os, var i virkeligheden givet forgæves, ja, viste sig, da det kom til stykket, at blive til fjendens fordel.

En erfaring, som også skulle blive medbestemmende for vor holdning, da vi blev stillet over for muligheden af at tilslutte os Atlantpagten.

Vi fæstede nu efter befrielsen vor lid til De Forenede Nationer. Vi håbede på, at de magter, hvis forenede anstrengelser havde ført til nazismens sammenbrud, nu ville blive forenet til beskyttelse af freden og genopbygningen af en ødelagt verden. Vi troede på et nyt og fredeligt verdensbillede, men vor indstilling over for forsvaret var blevet mere positiv. Vi forstod, at værgeløs kunne man ikke ligge hen. Vanskelighederne ved at opbygge et virkeligt forsvar var imidlertid næsten uoverkommelige for et folk af vor størrelse og med vore økonomiske muligheder.

Vore forestillinger om, hvorledes verdensbilledet ville tegne sig, blev for os som for andre folk brat sønderrevet, da Tjekoslovakiet faldt i 1948 pludselig oplyste en helt anden verden, end de fleste sikkert havde forestillet sig. Den viste os, at vi befandt os i en situation, som på mange måder kunne sammenlignes med tiden i 1930'erne.

Mod *vest* en verden, der vendte ryggen til krigen og alt, hvad dens var. Den havde hjemsendt sine soldater, ombygget sin krigsproduktion til fredsproduktion og var lige så splittet, blot endnu mere svag og udmattet end efter den første verdenskrig. Den var militær svag, berøvet sine ressourcer og reserver i andre verdensdele og med en befolkning udmattet af krigens hårde tag. Mod *øst* så vi, at den række stater, som vi havde tænkt os skulle udvikle sig til frie demokratiske stater, på een gang bro og front mellem øst og vest, var blevet inddraget i den sovjetiske magtsfære, og at der herved var blevet skabt en stærk militærblok, der ikke var blevet svækket ved hjemsendelse af soldaterne, og hvis krigsproduktion stadig var i fuld sving. Tjekoslovakiet faldt viste os, hvad der kunne ske. Vi havde set, hvorledes det var lykkedes Hitler i en ganske

tilsvarende situation at nå en lang række afgørende resultater, som var gennemtruffet på hans militærmagts baggrund, og som man ikke, fordi man var splittet og svag, havde vovet at modsætte sig. Ingen kunne benægte, selvom man naturligvis ikke kunne have nogen vished derom, at lignende muligheder nu var tilstede, hvis demokratierne fortsatte den eksisterende tilstand.

Man siger så ofte fra pacifistisk side, at oprustning fører til krig. Vort slægtleds erfaringer er, at *afrustning, hvis den ikke omfatter alle, fører til krig*, fordi det i længden er en næsten uimodståelig fristelse for den militært stærke til at misbruge sin magt, at gennemtrumpe sine politiske formål med sin militære magt som trusel i baghånden eller ved direkte anvendelse af den.

I vesten rejste sig da spørgsmålet om, hvilken stilling man skulle tage til det pludselig rejste problem. At lade spørgsmålet ubesvaret, turde ingen. Den første reaktion blev dannelsen af *Vestunionen* mellem Storbritannien, Frankrig og Benelux-landene. Ved denne beslutning kom een ting imidlertid til at stå klart: at der ikke længere var nogen stat i Europa, som alene og ved egen hjælp stillet over for de magtfaktorer, der nu var i gang, kunne løse sit militærproblem. Der fandtes ikke længere i Europa stormagter i dette ords 20. århundredes betydning. Der var kun to magter: De Forenede Stater i Amerika og Sovjetrusland, og stillet alene og enkeltvis isoleret kunne de vestlige europæiske stater ikke regne med at kunne opbygge et forsvar, der i længden kunne bestemme begivenhedernes forløb.

Tanken om *Atlantpagten* groede frem af disse overvejelser. Da Hitler i 1939 begyndte sin krig, kunne han gøre det i bevidstheden om, at han over for sig kun havde det splittede og efter hans opfattelse svage vestlige europæiske demokrati, at Amerika havde trukket sig tilbage i sin isolationisme og havde vedtaget neutralitetslove, der hindrede Amerika i at komme et angreb Europa til hjælp. Vi ved alle, hvor nær Hitler var ved at nå det mål, han havde sat sig: at kaste dette Europa fuldstændig til jorden, før Amerika trådte ind på skuepladsen, og at det kun var Englands stædige benægtelse af at være besejret, der hindrede Hitler i at have underkastet sig Europa på en sådan måde, at han i årtier kunne være sikker på at kunne afværge et angreb over havet. Et forsvarsforbund mellem det vestlige Europa og de to store demokratiske stater hinsides havet: USA og Canada, syntes at være det eneste svar på tidens nødvendighed.

Også her i Skandinavien rejstes forsvarsproblemet på baggrund

af den udvikling, som jeg her har skildret. To af de skandinaviske stater vidste, hvad en stormagtskrig betød. Besættelsens fælles oplevelser havde ændret deres indstilling, udenrigspolitisk og forsvarspolitisk, og i Sverige havde en levende forsvarsvilje skabt et forsvar, der på dette tidspunkt var et af de betydeligste i Europa. Vore landes fælles syn og fælles interesser i fredens og demokratiets tjeneste rejste helt naturligt i den givne situation tanken om et samarbejde på det udenrigs- og forsvarspolitiske område.

Der er da heller ingen tvivl om, at der i befolkningerne var en ærlig vilje til et sådant forsvarssamarbejde. Jeg tror, at størstedelen af de nordiske folk inderligt håbede på et positivt resultat af vore forhandlinger dengang, og i mange sind, ikke mindst i Danmark, fik de 550-årige tanker fra Kalmar ny næring.

Alligevel måtte man efter møderne i København og Oslo i januar 1949 fastslå, at det ikke var muligt at nå den fornødne samstemmighed om forudsætningerne for og konsekvenserne af et alliancefrit skandinavisk forsvarsforbund. Det er naturligt at stille det spørgsmål: Hvorfor brød forhandlingerne sammen, og hvorfor sluttede Danmark og Norge sig Atlantpagten umiddelbart efter Oslo-mødet, til trods for at det under dette kun konstateredes, at det *for tiden* ikke var muligt at skabe de fornødne forudsætninger for et sådant forsvarsforbund?

Den forskellige skæbne, der blev de skandinaviske lande til del under den sidste verdenskrig, er måske en central årsag til, at det ikke lykkedes at danne et skandinavisk forsvarsforbund i 1949. Troen på, at det var muligt at forblive neutral i en storkonflikt rystedes i sin grundvold i Danmark og Norge, medens Sverige formåede at hævde sin neutralitet.

Krigen fik herved forskellig psykologisk betydning i vore lande og har vel bevirket, at man vurderede udenrigspolitiske kendsgerninger og muligheder ud fra forskellige udgangspunkter. Krigens virkninger vanskeliggjorde også på anden måde virkeliggørelsen af et skandinavisk forsvarsforbund. Den tyske besættelse af Danmark og Norge medførte, at vore forsvarsstyrker afvæbnedes, således at vi efter krigen måtte opbygge vore værn helt fra bunden. I Sverige ofrede man store summer på at føre landet uantastet gennem magtopgøret med det resultat, at Sverige gik ud af krigen med et forsvarsberedskab, der måtte aftvinge ethvert land respekt.

Det var bl. a. under disse forudsætninger, vi drøftede mulighederne for et skandinavisk forsvarsforbund, og jeg føler trang til at sige, at Sverige ved at deltage i disse drøftelser og ved at fremsætte

et storsindet tilbud om garantier til de skandinaviske brødrefolk gjorde Norden en tjeneste, som nutiden såvel som fremtiden vil vide at give sin rette placering.

Sveriges forpligtelser i henhold til forsvarsforbundet ville uvægerligt i begyndelsen være blevet større end de øvrige deltageres, og det krævede større imødekommenhed for Sverige at opgive sin hidtidige form for neutralitet til fordel for et forsvarsfællesskab, end tilfældet var i Danmark og Norge.

Et hovedpunkt i drøftelserne var spørgsmålet om, hvorledes og på hvilke vilkår de nødvendige leverancer af våben og andet materiel kunne fås, om de kunne tilvejebringes indenfor en rimelig tid og på økonomisk overkommelige vilkår, hvilket var en forudsætning for, at et skandinavisk forsvarsforbund kunne bringes i stand.

Fra norsk side og også indenfor kredse i Danmark var man af den opfattelse, at en henvendelse til udlandet om materielspørgsmålet også burde omfatte en drøftelse af Skandinaviens sikkerhedspolitiske problemer med de vestlige stormagter.

Begrundelsen herfor var, at en henvendelse alene om våbenleverancer m. v. kun havde små chancer, hvis man ikke var indstillet på samtidig at drøfte det principielle sikkerhedsproblem. Man havde også tvivl om, hvorvidt et skandinavisk forsvarsforbund i længden kunne løse denne opgave uden en i forvejen *aftalt* hjælp udefra. Sverige måtte imidlertid stå fast på det standpunkt, at forsvarsforbundet skulle være fuldstændig uafhængigt af udenforstående magtgrupperinger.

Det lykkedes som bekendt ikke at slå bro over disse meningsforskelligheder, der resulterede i Oslo-mødets nedslående communiqué. Kun vil jeg understrege, som det også skete i meddelelsen fra Oslo-mødet, at sammenbrudet af disse forhandlinger ikke betyder, at dermed var båndene mellem de skandinaviske lande bristet, således at et nordisk samarbejde hørte fortiden til. Dannelsen af *Det Nordiske Råd* har vist, at det trods den forskellige vej, vi har valgt udenrigspolitisk, er det på alle andre områder mere levende end nogensinde.

Båndene mellem vore lande og vort nære interessefællesskab er en ubrydelig garanti for, at Norden altid vil være mere end et blot geografisk begreb. Skilt i vor udenrigspolitik, er vi forenet i fælles livssyn og idealer.

Jeg skal i korte træk anføre de bevæggrunde, Danmark havde

til umiddelbart efter de skandinaviske forhandlinger — ligesom Norge — at tilslutte sig Atlantpagten.

Vi gjorde os ingen falske forestillinger om den militære styrke, der stod til vor disposition. På den anden side var vi fast besluttede på at værne vor frihed og selvstændighed, og da det stod os fuldstændigt klart, at vi ikke magtede denne opgave alene, måtte vi søge *kollektiv* sikkerhed, og vi måtte søge en hurtig løsning af vort forsvarsproblem og kunne ikke afvente, at der eventuelt senere måtte vise sig mulighed for at gennemføre et skandinavisk forsvarsforbund. Efter at mulighederne for en isoleret svensk-dansk alliance i de to lande var blevet overvejet med negativt resultat, modtog Danmark derfor indbydelsen til at tilslutte sig Atlantpagten.

Vi erkendte at 1) uden for vil vor situation i det mindste **mange** år fremover i en farefuld og utryg verden blive den samme som i 1930^{erne}, i realiteten våbenløs og uden tilsagn om forberedt hjælp, hvis krigen skulle komme. Alle vore erfaringer advarede os derimod, 2) ved vor tilslutning sammen med Norge fortsatte vi så at sige den udvikling, der havde fundet sted under krig og besættelse. Norges og Danmarks forsvar havde vi erfaret var strategisk sammenfaldende, 3) demokratisk fællesskab måtte under disse omstændigheder for os stå som den naturlige konsekvens, hvis vi skulle nære et håb om, at de livsværdier, samfundsformer og idealer, som vi havde set foran udslettelse, skulle kunne bevares. Vi traf beslutningen, og det flertal, der gennemførte den i den danske rigsdag, Socialdemokratiet, venstre og konservative, er stadig fast besluttet på at fastholde den.